

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

No2

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2026

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 2026-yil, fevral.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoiraz Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'o'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukurimova Dinara Rustamxanovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongirathbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhriddinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoiraz Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyeich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukarimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

TIJORAT BANKLARINING INVESTITSIYA LOYIHALARINI KREDITLASH MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	40
Faxriddinov Temur Faxriddin o'g'li	
TEMIR YO'L YO'LLARINI TA'MIRLASH KORXONALARINING IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH OMILLARI.....	46
Allabergenov Sherzod Maksudbayevich	
BANKLARNI TRANSFORMATSIYALASH JARAYONIDA INVESTITSION KREDITLASHNING XORIJ TAJRIBASI.....	51
Tuxsanov Eldor Dilmurod o'g'li	
O'ZBEKISTONDA BUDJET OCHIQLIGINI TA'MINLASH BO'YICHA QONUNCHILIK BAZASINING EVOLYUTSIYASI VA RIVOJLANISH BOSQICHLARI.....	55
Mamanov Alisher Umbarovich	
ENERGETIKA TARMOG'I KORXONALARIDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARNI QO'LLASH YO'LLARI.....	60
Xamdanova Gavxar Absamatovna	
SMART UNIVERSITET MODELINING XALQARO TAJRIBASI VA UNI YANGI O'ZBEKISTON TA'LIM TIZIMIGA MOSLASHTIRISH MASALALARI.....	65
Saloxiddinova Sitora Baxodir qizi	
IJTIMOIIY OBYEKTlarda QURILISH XIZMATLARINI MOLiyALASHTIRISHNING NAZARIY – ASOSIY TAMOIYILLARI.....	68
Gapparov Azim Qayumovich	
QURILISH MATERIALLARI SANOATI KORXONALARINING ISHLAB CHIQARISH FAOLIYATIGA RAQAMLI TRANSFORMATSIYANI JORIY ETISH ORQALI RAQOBATBARDOSHLIKNI TA'MINLASH.....	72
Zaripov Shoxboz Alijon o'g'li	
O'ZBEKISTONDA MASOFAVIY BANK XIZMATLARINING IQTISODIY VA IJTIMOIIY BARQARORLIKKA TA'SIRI.....	75
Kolmatova Asila Menglimurod qizi	
РОЛЬ GREEN BONDS В МЕЖДУНАРОДНОЙ ФИНАНСОВОЙ СТРАТЕГИИ КОММЕРЧЕСКИХ БАНКОВ.....	81
Н.Т. Бекназарова	
BARQAROR RIVOJLANISH SHAROITIDA EKOLOGIK BOSHQARUV VA AUDIT.....	86
Shaymatova Nargiza Ashurovna	
NORASMIY IQTISODIYOTNING MAVJUDLIGINING NAZARIY MASALALARI VA UNI ANIQLASHNING USLUBIY YONDASHUVLARI.....	93
Alimardonov G'ayratjon Nuraliyevich	
DIGITAL TWIN-BASED DECISION SUPPORT FOR COST OPTIMIZATION AND RISK MANAGEMENT IN INFRASTRUCTURE SYSTEMS.....	99
Nelyufar Umarovna Dadabayeva	
PAXTA BO'LAKCHASINING OG'MA TO'RLI YUZA SIRTI BO'YLAB HAVO OQIMI TA'SIRIDAGI HARAKATINING MATEMATIK MODELI.....	108
Karimov Abdusamat	
АДАПТИВНОСТЬ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ К ВНЕШНИМ РИСКАМ И ГЕОЭКОНОМИЧЕСКИМ ТЕНДЕНЦИЯМ.....	115
Бабаджанов Шухрат Атахмович	
“TIBBIYOT BOZORINING UZLUKSIZ RIVOJLANISHI UCHUN MEKANIZMLARNI TAKOMILLASHTIRISH YONDASHUVLARI”.....	120
Abdumalikov Shoxjahon Jaloliddin o'g'li	
KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNING MEHNAT BOZORI RIVOJLANISHIDAGI ROLI VA BANDLIKKA TA'SIRI.....	124
Egamberdiyev Abdujabbor Xusanovich	

XORAZM VILOYATIDA ETNOGRAFIK TURIZMNI BARQAROR RIVOJLANTIRISH MEXANIZMINING AHAMIYATI	129
Ro'zimatova Shaxlo Baltaboy qizi	
THE FEAR OF MISSING OUT (FOMO) EFFECT IN ADVERTISING AND ITS NEUROPSYCHOLOGICAL IMPACT ON IMPULSE BUYING	134
Negmatov Nodir Nozimovich	
O'ZBEKISTONDA TRANSPORT XIZMATINI TASHKIL ETISHNING ASOSIY IQTISODIY KO'RSATKICHLARI VA TENDENSIYALARI TAHLILI.....	139
Aytiyeva Sevara	
TO'QIMACHILIK SANOATIDA INVESTITSION LOYIHALARNI BOSHQARISH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISHDA INNOVATSION YONDASHUVLAR.....	144
Qurbonov Jasurbek Pozilovich	
YASHIL IQTISODIYOTNING MOHIYATI VA O'ZBEKISTON UCHUN AHAMIYATI.....	149
Abdullayeva Matluba Nematovna, Nuriddinov Kamoliddin Faxriddin o'g'li	
XIZMAT KO'RSATISH SOHASIDA KICHIK KORXONALAR RAQOBATBARDOSHLIGIGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR TAHLILI.....	155
Axmedov Sanjar Temur o'g'li	
POPULATION IMPACT ON CONSUMER CULTURE AND NATIONAL ECONOMIC GROWTH.....	160
Rustamov Sherov Oblokulovich	
AVTOTRANSPORT KORXONALARINING IQTISODIY KO'RSATKICHLARI TAHLILI VA ULARNI YAXSHILASHGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR.....	164
Laylo Akbarova, Komolov Adxam Dilshod o'g'li	
MODELING THE DIFFUSION OF DIGITAL BANKING ADOPTION IN UZBEKISTAN: EVIDENCE FROM TBC BANK USING THE BASS DIFFUSION MODEL AND A HYBRID REGRESSION APPROACH	169
Feruza Nabieva	
YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA EKOLOGIK XARAJATLARNI BUXGALTERIYA HISOBIDA AKS ETTIRISH VA BAHOLASH	176
Rabbimov Elbek Abdulloyevich, G'afforov Ilhom Ilyosjonovich, Ergashev Olloyor Furqat o'g'li	
O'ZBEKISTONNING YANGI BOZORLARGA CHIQUISHIDA FAOL MARKETING VOSITALARIDAN FOYDALANISHNING INTEGRALLASHGAN MODEL.....	183
Baqoyev Sunnatillo Burxon o'g'li	
O'ZBEKISTONDA TADBIRKORLIK FAOLIYATIGA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISHNING ILMIY-KONSEPTUAL ASOSLANISHI.....	188
Salaydinov Shodiyor Nizom o'g'li	
TIJORAT BANKLARIDA KREDIT PORTFELI SIFATINI OSHIRISH VA KREDIT RISKINI BOSHQARISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	194
Turg'unov Nodirbek Muminjanovich	
SANOAT KORXONALARI TUZILMASINI TAKOMILLASHTIRISH MEXANIZMI	198
Jabborov Elbek Erkin o'g'li	
SOLIQ STAVKALARINI TABAQALASHTIRISHNING TADBIRKORLIK FAOLIYATINI RIVOJLANISHGA TA'SIRI.....	202
Abduraimova Nigora Abdugapparovna	
MINTAQALAR IQTISODIY RIVOJLANISHIDAGI TAFOVUTLARNI KAMAYTIRISHNI TA'MINLASHDAGI XORIJ MAMLAKATLAR TAJRIBASI.....	208
Egamov Temur Muzaffarovich	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA SANOAT KORXONALARIDA INNOVATSION FAOLIYATNI MOLYAVIY RAG'BATLANTIRISH IMKONIYATLARI.....	213
Baxriddinov Nodirbek Zamirdinovich	
MINTAQA IQTISODIYOTINI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA XIZMATLAR SOHASINING O'RNI VA OBYEKTIV ZARURLIGI.....	217
Achilova Firuza Kurbanovna	
INVESTITSIYALARNI JALB ETISH ORQALI MAXSUS IQTISODIY ZONALARNING SAMARADORLIGINI OSHIRISH.....	222
Ergashev Olim	

KICHIK BIZNES INNOVATSION FAOLIYATINING RIVOJLANISHIDAGI ASOSIY TENDENSIYALAR	227
Amirov Zubaydulla Toir o'g'li	
KICHIK BIZNESNI RIVOJLANTIRISHDA YOSHLAR TADBIRKORLIGINING O'RNI VA AHAMIYATI	233
Isakjanova Saboxat Muhamedovna	
KORPORATIV BOSHQARUV TIZIMIDA AKSIYADORLAR HUQUQLARINI HIMOYA QILISH MEXANIZMLARINI XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH	238
Xakimov Uchkun Xamitovich	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA MILLIY MAKROIQTISODIY SIYOSATNI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	242
Mardanova Ra'no Isakovna	
XUSUSIY VA DAVLAT SHIFOXONALARI UCHUN RAQAMLI MARKETING STRATEGIYALARINI QIYOSIY TAHLIL	246
Yakubov Temur G'anibekovich	
RAQAMLI SOG'LIQNI SAQLASH TIZIMIDA RESURS SAMARADORLIGI VA IQTISODIY NATIJADORLIK MODELI	250
Ziyodullayev Qahramon	
"MILLIY TURIZM SITUATSION-MONITORING MARKAZI" VA "YASHIL TUROPERATORLAR" FAOLIYATINI SHAKLLANTIRISH ISTIQBOLLARI	254
Toshev Akmal Salimovich	
RISK-MENEJMENT VA MOLIYAVIY BARQARORLIK O'ZARO BOG'LIQLIGINING KONSEPTUAL MODELINI SHAKLLANTIRISH TAMOYILLARI	261
Madaminov Bekzod Allayarovich	
O'ZBEKISTONDA YASHIRIN IQTISODIYOT: BAHOLASH METODOLOGIYASI, DINAMIKASI VA QISQARTIRISH ISTIQBOLLARI (1996 – 2026-YILLAR TAHLILI)	266
Djumanova Rano Fayzullayevna	
OLIY TA'LIM SIFATINI BAHOLASHDA MAJMUALI DIAGNOSTIK MODELNING AMAL QILISH XUSUSIYATLARI	272
Xo'jaxonov Ma'rufxon Xamidxonovich	
TIJORAT BANKLARI FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISHNING XORIJ TAJRIBASI	278
Vafiyev Raxim Xalimjonovich	
INVESTITSIYA LOYIHALARINI KREDITLASH AMALIYOTINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI	282
Nigora Nurmatova	
BANK SEKTORINING INVESTITSIYA OQIMLARINI BOSHQARISHDAGI STRATEGIK O'RNI	287
Abdumavlonov Abdumutal Abdumajid o'g'li	
O'ZBEKISTON KORXONALARIDA UZOQ MUDDATLI MOLIYAVIY INVESTITSIYALAR HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH	291
Allabergenova Nilufar Shermetovna	
O'ZBEKISTON BANK TIZIMIDA TA'MINOTLI YIRIK KREDITLAR ASOSIDA QIMMATLI QOG'OZLAR CHIQUARISH ORQALI RESURS BAZASINI KENGAYTIRISH MEXANIZMLARI	298
Ahmedov Akbarali Sultonmurodovich	
"MINTAQA SANOATI SALOHİYATIDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH MEXANIZMLARI"	306
Abdinazarov Xusan Shaymanovich	
BUDJET TASHKILOTLARI FAOLIYATIDA MAJBURIYATLAR: MAZMUNI, TURLARI VA TARKIBI	309
Jabbarova Charos Aminovna	
ATROF-MUHIT VA EKOLOGIK IQTISODIYOT: TURIZM XIZMATLARI BOZORIDA RESURLARDAN OQILONA FOYDALANISH VA UNING RAQOBATBARDOSHLIGINI TA'MINLASH	316
Alikulov Samar Abdirashidovich	
O'ZBEKISTON TURIZM INDUSTRIYASI RIVOJLANISHIDA FORSAYT TEXNOLOGIYALARINI QO'LLASH	322
Turdibekov Xasan Ibragimovich	
АНАЛИЗ ДЕБИТОРСКОЙ И КРЕДИТОРСКОЙ ЗАДОЛЖЕННОСТИ ХОЗЯЙСТВУЮЩЕГО СУБЪЕКТА	329
Камолова Феруза Кахрамоновна	

TASHQI QARZNING IQTISODIY XAVFSIZLIKKA TA'SIRI: QARZ BARQARORLIGINI BAHOLASH MODELLARI ASOSIDA O'ZBEKISTON MISOLIDA TAHLIL	333
Olloyorova Kumushoy Ahmad qizi, Tashmuxamedova Yayra Atxamovna	
XO'JALIK YURITUVCHI SUBYEKTLARNING MOLIVAVIY BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA SOLIQLARNI TARTIBGA SOLISHNING TAHLILI	339
Kudiyarov Kishibay Ramatullaevich	

XO'JALIK YURITUVCHI SUBYEKTLARNING MOLIYAVIY BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA SOLIQLARNI TARTIBGA SOLISHNING TAHLILI

Kudiyarov Kishibay Ramatullaevich

Qoraqalpoq davlat universiteti

E-mail: Kishibay84@mail.ru

Annotatsiya. Mazkur maqolada xo'jalik yurituvchi subyektlarning moliyaviy barqarorligi tushunchasi hamda soliq siyosatining ularning moliyaviy barqarorligini ta'minlashdagi o'rni va ahamiyati nazariy hamda metodologik jihatdan tadqiq etilgan. Shuningdek, xo'jalik yurituvchi subyektlar faoliyatini soliqlar vositasida tartibga solishning amaldagi holati tahlil qilinib, soliq instrumentlarining moliyaviy barqarorlikka ta'siri baholangan.

Kalit so'zlar: moliyaviy barqarorlik, moliyaviy resurslar, soliqqa tortish, raqobat, soliq yuki, soliqlar, soliqqa tortish bazasi, davlat budjeti, moliyalashtirish.

Abstract. This article examines the concept of financial stability of economic entities and analyzes the role and significance of tax policy in ensuring their financial stability from a theoretical and methodological perspective. In addition, the current practice of regulating the activities of economic entities through taxation is analyzed, and the impact of tax instruments on financial stability is assessed.

Key words: financial stability, financial resources, taxation, competition, tax burden, taxes, tax base, state budget, financing.

Аннотация. В данной статье с теоретико-методологической точки зрения исследуется понятие финансовой устойчивости хозяйствующих субъектов, а также роль и значение налоговой политики в обеспечении их финансовой устойчивости. Кроме того, проанализировано текущее состояние регулирования деятельности хозяйствующих субъектов посредством налогов и оценено влияние налоговых инструментов на финансовую устойчивость.

Ключевые слова: финансовая устойчивость, финансовые ресурсы, налогообложение, конкуренция, налоговая нагрузка, налоги, налоговая база, государственный бюджет, финансирование.

KIRISH

Xo'jalik yurituvchi subyektlarning moliyaviy barqarorligi ularning barqaror faoliyat yuritishi va uzluksiz rivojlanishini ta'minlovchi muhim iqtisodiy omil hisoblanadi. Moliyaviy barqarorlik subyektlarning moliyaviy resurslari holati, moliyaviy qaramlik darajasi, faoliyat natijadorligi, hisob-kitoblarning holati, to'lovga layoqatlilik, likvidlilik hamda kreditga layoqatlilik ko'rsatkichlari orqali namoyon bo'ladi. Mazkur tushunchaning mohiyati moliyaviy resurslarni samarali shakllantirish va ulardan oqilona foydalanish bilan belgilanadi. Shu bilan birga, moliyaviy barqarorlik xo'jalik yurituvchi subyektlarning istiqbolli to'lovga qobiliyatini ifodalovchi muhim mezon sifatida qaraladi.

Jahon amaliyotida global xalqaro moliya institutlari, yetakchi ilmiy-tadqiqot markazlari hamda rivojlangan mamlakatlarda xo'jalik yurituvchi subyektlar faoliyatini soliqqa tortishni optimallashtirish va soliqlarning ularning moliyaviy-xo'jalik faoliyatiga ta'sirini baholashga qaratilgan keng ko'lamli ilmiy izlanishlar olib borilmoqda. Ushbu tadqiqotlarda jahon bozori kon'yunkturasiidagi o'zgarishlar, xalqaro soliq amaliyotining biznes muhiti bilan uzviy bog'liqligi hamda raqobatning milliy doiradan global darajaga chiqishi sharoitida soliqlarning subyektlar faoliyatiga ijobiy ta'sirini kuchaytirishga xizmat qiluvchi o'rta va uzoq muddatli strategik omillarni baholashga alohida e'tibor qaratilmoqda. Xususan, AQSh, G'arbiy Yevropa, Yaponiya, Singapur va Janubiy Koreya olimlari mazkur masalaning metodologik hamda amaliy jihatlariga, MDH mamlakatlari tadqiqotchilari esa asosan nazariy asoslariga urg'u berilmoqda.

O'zbekistonda soliq sohasida amalga oshirilayotgan islohotlar doirasida tadbirkorlik subyektlari faoliyatini soliqqa tortish tizimini takomillashtirish, soliq ma'muriyatchiligi samaradorligini oshirish hamda soliq yukini maqbullashtirishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Bu jarayonda xo'jalik yurituvchi subyektlar faoliyatiga soliq

solishni optimallashtirish va soliqlar vositasida ularning moliyaviy barqarorligini samarali tartibga solish masalalari dolzarb ahamiyat kasb etmoqda.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Tarixiy manbalarga murojaat qilinganda, soliqlar va moliyaviy barqarorlik o'rtasidagi uzviy bog'liqlik qadimgi davrlardan ham ma'lum bo'lgan. Xususan, qadimgi Hindiston va Xitoyda miloddan avvalgi IV–III asrlarda soliqlar yer hosildorligiga mutanosib ravishda belgilangan bo'lib, yangi yerlarni o'zlashtirgan xo'jaliklarga soliq imtiyozlari taqdim etilgan. Mazkur yondashuv soliqlarning xo'jalik faoliyatini rag'batlantiruvchi vosita sifatidagi ahamiyatini namoyon etadi.

Klassik moliya nazariyasida soliqlar davlat xazinasini shakllantiruvchi asosiy moliyaviy manba sifatida talqin qilinadi. Jumladan, Adam Smit soliqlarning adolatli, aniq va iqtisodiy jihatdan samarali bo'lishini barqaror iqtisodiy o'sishning muhim sharti sifatida asoslab bergan. Keyinchalik soliqlarni optimallashtirish masalasi "ijtimoiy qurbonlikning maksimal prinsipi" orqali ilmiy jihatdan rivojlantirildi [2].

V.S. Kudryashovning fikricha, korxona moliyaviy barqarorligini o'rganish moliyaviy-xo'jalik faoliyatining uzluksizligini ta'minlash hamda aktivlarga yo'naltirilgan o'z mablag'larining qoplanish darajasini baholash imkonini beradi [4]. I.G. Davydenko va hammualiflar esa moliyaviy barqarorlikning asosini moddiy-ishlab chiqarish zaxiralari qiymati bilan ularni shakllantirish manbalari o'rtasidagi nisbat tashkil etishini ta'kidlaydilar. Ularning fikriga ko'ra, zaxiralarning manbalar bilan ta'minlanganligi moliyaviy barqarorlikning mohiyatini, to'lovga layoqatlilik esa uning tashqi namoyon bo'lishini ifodalaydi [3].

M.F. Safonova 2017–yilda olib borgan tadqiqotlarida soliq to'lovlarini foydadan chegiriladigan xarajatlar sifatida talqin qilib, ularning korxona moliyaviy oqimlarida muhim ulushni egallashini asoslab beradi. Muallifning ta'kidlashicha, soliq to'lovlari ishlab chiqarish va xo'jalik faoliyatining barcha bosqichlarida shakllanib, bir tomondan mahsulot tannarxining tarkibiy elementi sifatida namoyon bo'lsa, ikkinchi tomondan ishlab chiqarish samaradorligi va boshqaruv qarorlariga sezilarli ta'sir ko'rsatadi [5].

Tadqiqot natijalarini umumlashtirish asosida Z.N. Qurbanovning 2016–yilda ilgari surilgan soliq to'lovlarini soliq xarajatlari sifatida tan olish haqidagi ilmiy yondashuvini qo'llab-quvvatlash mumkin. Muallifga ko'ra, korxona xarajatlari moliyaviy natijalarni aniqlash bilan bir qatorda soliqqa tortish bazasini shakllantirishda ham ishtirok etadi. Aynan shu jarayonda "soliq xarajatlari" tushunchasi vujudga keladi bo'lib, u yangi iqtisodiy kategoriya emas, balki soliq va boshqa majburiy ajratmalar bilan bog'liq to'lovlarning iqtisodiy mazmunini ifodalovchi tushuncha sifatida namoyon bo'ladi [6].

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda xo'jalik yurituvchi subyektlarning moliyaviy barqarorligini ta'minlashda soliqlarning o'rni va ta'sirini baholash maqsadida kompleks ilmiy yondashuvdan foydalanildi. Tadqiqot jarayonida tahlil va sintez, taqqoslash, guruhlash hamda mantiqiy umumlashtirish usullari qo'llanilib, moliyaviy barqarorlik tushunchasining nazariy asoslari xorijiy va mahalliy olimlarning ilmiy ishlari, normativ-huquqiy hujjatlar hamda rasmiy statistik ma'lumotlar asosida ochib berildi. Shu bilan birga, soliqlarning xo'jalik yurituvchi subyektlar faoliyatiga ta'sirini aniqlashda tizimli va funksional yondashuvlardan samarali foydalanildi.

Tadqiqotning empirik qismida O'zbekiston Respublikasi davlat budjeti daromadlari tarkibi bo'yicha rasmiy statistik ma'lumotlar asosida dinamik va strukturaviy tahlil amalga oshirildi. Tijorat banklari faoliyati misolida foyda solig'ining moliyaviy ko'rsatkichlarga ta'siri iqtisodiy-statistik hamda regressiya tahlili usullari orqali baholandi. Olingan natijalar asosida ilmiy xulosalar shakllantirilib, soliqlar vositasida xo'jalik yurituvchi subyektlarning moliyaviy barqarorligini mustahkamlashga qaratilgan ilmiy-amaliy tavsiyalar ishlab chiqildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Mazkur tadqiqotda xo'jalik yurituvchi subyektlar faoliyatini soliqlar vositasida tartibga solishning amaldagi holati chuqur tahlil qilindi. Shuningdek, iqtisodiy noaniqlik sharoitida soliqlarning xo'jalik yurituvchi subyektlar faoliyati samaradorligiga ta'sirini baholashga doir zamonaviy yondashuvlar o'rganilib, soliq solishning subyektlar faoliyati natijalariga ta'siri aniqlashtirildi hamda tegishli ilmiy xulosalar shakllantirildi. Umuman olganda, davlat budjeti daromadlari tarkibida asosiy soliq tushumlari bo'yicha ijobiy o'sish tendensiyalari kuzatilmoqda, bunda qo'shilgan qiymat solig'i ulushining nisbatan kamayishi ham qayd etiladi (1-jadval).

Jumladan, 2023–yilda 2019–yilga nisbatan xo'jalik yurituvchi subyektlar tomonidan to'langan foyda solig'i summasi qariyb 2,5 baravarga oshgan bo'lib, budjet tushumlarida foyda solig'ining ulushi 17,6 foizni tashkil etdi. Ushbu holatga asosiy foyda solig'i stavkasining oshirilishi (2019–yilda 12 foiz, 2020–yildan boshlab 15 foiz etib belgilanishi), ayrim soliq imtiyozlarining bekor qilinishi hamda amalga oshirilgan soliq islohotlari natijasida foyda solig'i to'lovchilar sonining sezilarli darajada ko'paygani asosiy omillar sifatida ta'sir ko'rsatgan. Xususan,

2019–yilda foyda solig'i to'lovchilar soni 49,4 ming tani tashkil etgan bo'lsa, 2022–yilda bu ko'rsatkich 165,2 ming taga yetib, 2019–yilga nisbatan 3,3 baravarga oshgan (1-jadval).

1-jadval. Davlat budjetiga to'langan soliqlar va majburiy to'lovlari to'g'risida ma'lumot¹, (mlrd. so'm)

	Ko'rsatkichlar	2019 y.	2020 y.	2021 y.	2022 y.	2023 y.
I	Jami tushumlar	112165,4	132938,0	164799,4	201863,7	231721,0
	shu jumladan:					
	foyda solig'i	16360,6	28712,2	38363,3	37649,9	40779,0
	QQS	33809,8	31177,4	38439,0	52189,4	57885,0
	mol-mulk solig'i	2360,2	1974,3	2457,3	4015,4	5098,0
	yer solig'i	2313,2	2386,7	4082,8	5305,9	6890,0
	aylanmadan soliq	1988,7	1353,9	1649,4	2512,7	2407,0
II	Tushumidagi ulushi (%)					
	foyda solig'i	14,6	21,6	23,3	18,7	17,6
	QQS	30,1	23,5	23,3	25,6	25,0
	mol-mulk solig'i	2,1	1,5	1,5	2,0	2,2
	yer solig'i	2,1	1,8	2,5	2,6	3,0
	aylanmadan soliq	1,8	1,0	1,0	1,2	1,0

Shu bilan birga, qo'shilgan qiymat solig'i to'lovchilari sonining ortishi va soliq bazasining kengayishiga qaramasdan, davlat budjeti tushumlarida QQS ulushining nisbatan kamayishiga asosiy omillardan biri sifatida mazkur soliq stavkasining pasaytirilganligini qayd etish mumkin. Bu holat soliq siyosatining fiskal barqarorlikni ta'minlash bilan bir qatorda iqtisodiy faollikni rag'batlantirishga yo'naltirilganligini ko'rsatadi.

Respublika bank tizimidagi 25 ta tijorat banki moliyaviy ko'rsatkichlari asosida o'tkazilgan empirik tahlil natijalari aktivlar rentabelligiga foyda solig'i stavkasining ta'sirini aniqlash imkonini berdi. Tahlil natijalariga ko'ra, foyda solig'i stavkasining oshirilishi bank aktivlari rentabelligining ortishiga olib kelishi aniqlangan. Mazkur holat tijorat banklari tomonidan to'lanadigan foyda solig'i yukining ma'lum darajada bank kontragentlariga, jumladan, kredit foiz stavkalari tarkibiga kiritilishi yoki depozit foiz stavkalarining mos ravishda tartibga solinishi orqali taqsimlanishini anglatadi. Shu bilan birga, yirik korxonalar, odatda, moliyalashtirishning muqobil va nisbatan samarali instrumentlaridan, xususan, kapital jalb qilish imkoniyatlaridan foydalanishlari mumkin bo'lsa, kichik va o'rta biznes subyektlari asosan o'z investitsiyalarini moliyalashtirishda tijorat banklari xizmatlariga tayanadilar (2-jadval).

2-jadval. Bank daromadligiga foyda solig'i ta'sirini regression tahlili

VARIABLES	PROF
CIT	3.571*** (1.000)
Constant	0.0121 (0.00762)
Observations	161
Number of entities	25
Standard errors in parentheses *** p<0.01, ** p<0.05, * p<0.1	

Yuqorida keltirilgan tahlillar shuni ko'rsatadiki, soliqlar ko'pincha fiskal yuk sifatida talqin qilinishiga qaramasdan, ular xo'jalik yurituvchi subyektlar faoliyati samaradorligiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi va iqtisodiy jarayonlarga ko'p qirrali ta'sir mexanizmlariga ega. Soliq yukini optimallashtirish sotilayotgan mahsulotlar sifatini oshirishga xizmat qilishi mumkin bo'lib, bu holat subyektlarning raqobatbardoshligini kuchaytiradi hamda iste'molchilarni jalb etish imkoniyatlarini kengaytiradi. Natijada sotish hajmining oshishi va foydaning barqaror o'sishi uchun zarur shart-sharoitlar shakllanadi.

Mazkur omillar zanjiri boshqaruv samaradorligini yuksaltirishga, moliyaviy resurslardan foydalanish sifatini yaxshilashga hamda korxona boshqaruv tizimida soliq rejalashtirish jarayonlarini rivojlantirishga rag'batlantiradi. Shu tariqa, soliqlarni iqtisodiy jihatdan asoslangan holda tartibga solish xo'jalik yurituvchi subyektlarning

1 O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi ma'lumotlari asosida muallif tomonidan tayyorlangan.

moliyaviy barqarorligini mustahkamlash va ularning uzoq muddatli rivojlanishini ta'minlashda muhim instrument sifatida namoyon bo'ladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Ilmiy tahlillar natijalariga ko'ra, soliqlar xo'jalik yurituvchi subyektlarning moliyaviy barqarorligiga ko'p qirrali ta'sir ko'rsatadi. Shu bois soliq siyosatini shakllantirish jarayonida davlat manfaatlari bilan xo'jalik yurituvchi subyektlarning moliyaviy barqarorligini uyg'unlashtirishga qaratilgan muvozanatli yondashuvni ta'minlash muhim ustuvor yo'nalishlardan biri hisoblanadi.

Xo'jalik yurituvchi subyektlarning moliyaviy barqarorligini mustahkamlash maqsadida soliq siyosatini iqtisodiy faollik darajasiga mos holda differensiallashtirish maqsadga muvofiqdir. Jumladan, foyda solig'i stavkalarini investitsiya hajmi va moliyaviy natijalarga bog'liq holda belgilash korxonalar investitsion faolligini oshirishga xizmat qiladi. Kichik va o'rta biznes subyektlari uchun soliq ma'muriyatchiligini soddalashtirish, soliq yukini bosqichma-bosqich maqbullashtirish hamda soliq rejalashtirish mexanizmlarini rivojlantirish orqali ularning moliyaviy barqarorligini yanada kuchaytirish mumkin. Shuningdek, soliq imtiyozlarining samaradorligini baholash tizimini joriy etish soliq siyosati natijadorligini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning Oliy Majlis va O'zbekiston xalqiga Murojaatnomasi. <https://president.uz/uz/lists/view/5774>.
2. Smith, A. An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations. London, 1776.
3. Кудряшов В. С. Теоретические и методические аспекты анализа платежеспособности и финансовой устойчивости предприятий // Стратегии бизнеса. № 12 (32), 2016. С. 11–19.
4. Давыденко И. Г., Алешин В. А., Зотова А. И. Экономический анализ финансово-хозяйственной деятельности предприятия. – М.: Кнорус, 2019.
5. Сафонова М. Ф. Теория и методология внутреннего контроля и аудита налоговых затрат: диссертация на соискание ученой степени доктора экономических наук. Специальность 08.00.12 – бухгалтерский учет, статистика. – Краснодар, 2017. – 25 с.
6. Qurbanov Z. N. Soliq xarajatlari hisobining nazariy masalalari // "Tadbirkorlikni rivojlantirish yo'lidagi to'siqlarni bartaraf etish hamda qulay ishbilarmonlik muhitini shakllantirishda soliq siyosatining o'rni" mavzusidagi konferensiya materiallari. – Toshkent, 2016. – 147–148-betlar.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2026. № 2

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>